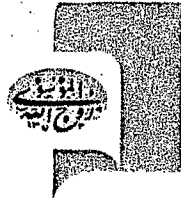

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام (ره) در فقه

(مبحث خیارات)

استاد راهنما:

حضرت آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی (دام ظلّه العالی)

استاد مشاور:

سرکار خانم ویدا سالمی

پژوهشگر:

زهره خانی

شهریورماه/۱۳۸۲

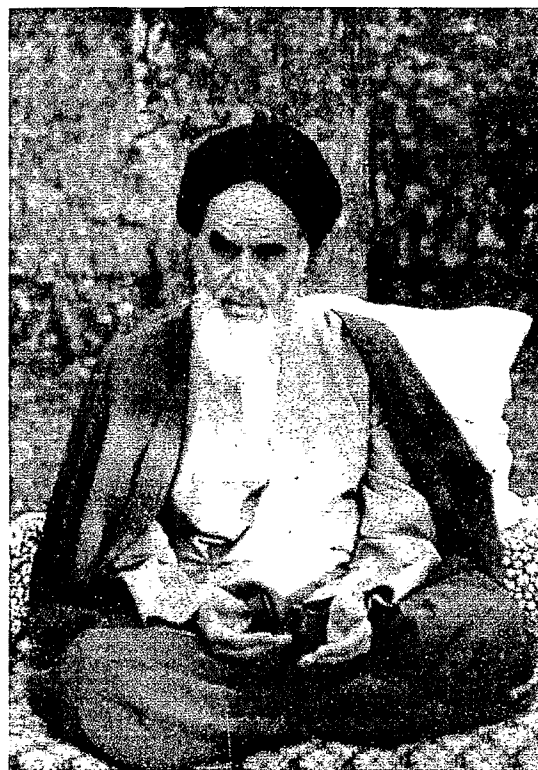
۹۵۶۱۲

۹۵۶۱۲

کتابخانه

۱۳۸۲ / ۳ / ۱۱۱

اطلاعات کتابخانه
تیمبرغان

به صد امید نهادیم در این بادیه پای
ای دلیل دل گم گشته فرو مگذارم

تقديم به مالرم

که دیدگانم را در جستجوی حقیقت مسافر نموده است

چکیده

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

رشته تحصیلی: فقه و مبانی حقوق

عنوان پایان نامه: متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام (ره) در فقه (مبحث خیارات)

نام و نام خانوادگی دانشجو: زهره خانی

استاد راهنما: آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی

استاد مشاور: سرکار خانم وینا سالمی

تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۴/۱۰

تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۶/۲۶

چکیده: پژوهش حاضر، به تحقیق پیرامون نقدهای حضرت امام (ره) بر اندیشه و استنباط فقها می‌پردازد و روش آن را که خود بخشی از روش شناسی اجتهاد است، مورد شناسایی و مذاقه قرار می‌دهد. از آنجا که مباحث روش شناسی هر علمی بخشی از مطالبی است که در فلسفه آن علم، مورد بررسی قرار می‌گیرد، «متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام در فقه» نیز، بخشی از مباحث فلسفه فقه را تشکیل می‌دهد.

هرچند مباحث روش شناسی فقه، در میان بسیاری از علوم دیگر چون اصول فقه، کلام و رجال پراکنده است لکن بسیاری از کاستی‌ها و نواقص کنونی در علم فقه، از همین پراکندگی و عدم تنقیح و تبویب مباحث مذکور ناشی می‌شود. براین اساس، این پژوهش، در راستای کشف و جمع‌آوری روشهای حضرت امام (ره)، در محدوده خیارات به تحقیق پرداخته و یافته‌ها و اندوخته‌های خویش را در قالب فصل بندی‌های جدید با شیوه‌ای نوین، ارائه می‌دهد.

به طور کلی روشهای، استنباطی - نقدی حضرت امام، به سه روش تفسیری، روش عقلی و روش تاریخی تقسیم شده است. در بخش نخست، متدولوژی تفکر نقدی ضمن متدولوژی تفسیری در دو ناحیه

پیش فرض‌های تفسیری و روش‌های تفسیری بحث می‌کند، روش‌های تفسیری، نیز روش‌های تفسیر عناوین و تفسیر گزاره‌ها را بیان می‌کند بخش دوم متدولوژی عقلی تفکر نقدی را به مخاطب عرضه می‌کند. این متدولوژی در زمینه ادله و استدلال‌ات، و موضوع شناسی خود را نمایان ساخته است. در فصل اول استدلال‌ات، نقد در شیوه‌های تعمیم حکم، نقد با بهره‌گیری از قواعد عقلی و فلسفی، نقد با بهره‌گیری از قواعد اعتباریات و نقد به موضع استدلال، مورد کاوش قرار گرفته است و در فصل دوم شیوه‌های استنباط موضوع، بررسی می‌شود. در بخش سوم، روش‌های تاریخی امام در دو ناحیه صدور روایت و ظهور روایت خود را نشان می‌دهد. در پایان، از مطالب ارائه شده چنین استنتاج می‌شود که با توجه به کاربرد مستقیم روش‌های تفسیری، عقلی و تاریخی در فهم مراد شارع و استکشاف حکم، آنچه برای پیشگامان و علاقه‌مندان به تحصیل علوم فقهی ضروری می‌نماید، مطالعه، تحقیق و تعمق در شیوه‌های استنباطی فقها و آشنایی با نواقص امر است و آنچه برای مجتهدین ضروری می‌نماید، آشنایی با دستاوردهای علوم جدید و توسعه یافته هرمنوتیک، روش شناسی تاریخی و مباحث فلسفی اعم از فلسفه عام و فلسفه خاص است، که چه بسا با ورود به این عرصه، به روش‌های جدید و متقن تری در استنباط، دست یابیم.

تاریخ صدور

۸۲۰۸۲۸

بسمه تعالی

واحد خدمات پایگاههای اطلاعات

گواهی نبود اطلاعات

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

جناب آقای اسرکار خانم زهره خانی

به آگاهی می رساند درباره موضوع (های) زیر در پایگاههای اطلاعات جستجو شده سابقه ای یافت نشد.

ردیف	موضوع	پایگاه
۱	متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام خمینی (ره) در فقه (قسم خیارات)	پایان نامه

سید ابوالفضل آرزوی توفیق الهی

بردبار

رئیس کتابخانه

کتابخانه
مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
NATIONAL LIBRARY

تهران - خیابان انقلاب اسلامی - چهار راه فلسطین - شماره ۱۱۸۸ - صندوق پستی

۱۳۷۱ - ۱۳۱۸۵

معهد الامام الخميني (س) و الثورة الاسلامية (مرحلة الماجستير)

عنوان الرسالة: معرفة اسلوب النقد الامام الخميني في الفقه (في الخيارات)

اسم الطالبة: زهره خاني

الاستاذ المشرف: سماحة آية الله العظمى محمد الموسوي البجنوردي

الاستاذ المساعد: السيدة ويدا سالمى

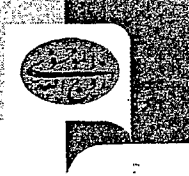
بداية الرسالة: ٨١/٤/١٠

خاتمة الرسالة: ٨٢/٦/٢٦

«الخلاصة»

الرسالة التي بين ايديكم هي دراسة عن كيفية النقد البناء الذي أورده الامام الخميني (قدس سره) على بعض آراء الفقهاء واستنباطاتهم ومسالكهم الفقهية. و البحث في هذا المجال هو من جملة ابحاث معرفة طرق الاجتهاد و بما أن البحث عن معرفة المسالك في كل علم يكون جزءاً من مباحث فلسفة ذلك العلم فيكون هذا البحث بالطبع جزءاً من مباحث فلسفة الاسلامي و ان كان معرفة مسالك الفقهية مستقاة من الفقه و منبعثة في سائر العلوم الاسلامية كالاصول و الكلام و علم الرجال. و هذا الشتات هو السبب الاساس فيما يعانيه الفقيه من النقص و قد تصدّت هذه الرسالة الى ان تكشف عن اساليب الامام الخميني في نقده البناء على غيره من الفقهاء الاعلام كما جمعت فيها تلك الملاحظات و لكن في دائرة محدودة و هي دائرة الخيارات في المعاملات. و على نحو الاجمال: ان نقد الامام الخميني (قدس سره) يتمثل في الاشكال الثلاث التالية:

المسلك التفسيري والمسلك العقلي و المسلك التاريخي. و ما يستنتج من دراستنا هذه هو ان الاشكال النقد البناء لها التأثير في فهم النصوص الشرعية و مراد الشارع.

بسمه تعالی

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با حمد و سپاس به درگاه خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عج) و با درپود و سلام به روان پناک حضرت امام خمینی (س) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم زهره خانی دانشجوی گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی

تحت عنوان: متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام در فقه (مبحث خیارات)

در تاریخ ۸۲/۶/۱۵ با حضور هیأت داوران در پژوهشکده امام خمینی (س) برگزار گردید و به موجب آیین نامه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد، ارزشیابی هیأت داوران به شرح زیر تعیین گردید:

قبول با درجه: امتیاز: (۴۰) دفاع مجدد مردود
قبول مشروط با درجه: (با اصلاح) امتیاز: مرجع تأیید نهائی:

شرح اصلاحات مورد نیاز:

- ۱-
- ۲-
- ۳-

توضیح: بنا به مصوبه کمیسیون تخصصی آموزش و پژوهش پژوهشکده امتیاز پایان نامه‌ها به شرح زیر مشخص می‌گردد:

الف) قابل قبول از
۱- قبول با درجه عالی ۱۸-۲۰
۲- قبول با درجه خیلی خوب ۱۶-۱۷/۹۹
۳- قبول با درجه خوب ۱۴-۱۵/۹۹
ب) مردود کمتر از ۱۴

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما:	حضرت آیت الله موسوی بجنوردی	استاد	
۲- استاد مشاور:	سرکار خانم سالمی		
۳- استاد ناظر:	حجت الاسلام اشکوری		
۴- استاد ناظر:	جناب آقای دکتر جعفریور	استاد	

امضاء
مدیر آموزش

امضاء
نماینده تحصیلات تکمیلی

امضاء
مدیر گروه

فهرست اجمالی عناوین

موضوع: متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام در فقه (قسمت خیارات)

بخش اول - متدولوژی تفسیری

- فصل اول - متدولوژی تفسیری در ناحیه پیش فرضهای تفسیری ۲۲-۵۰
گفتار اول: پیش فرضهای راجع به منابع احکام ۲۳
گفتار دوم: پیش فرضهای مربوط به زبان شناسی ۴۰
فصل دوم - در ناحیه شیوه‌ها و روشهای تفسیری ۵۱-۶۸
گفتار اول: در تفسیر عناوین و کلمات ۵۱
گفتار دوم: در تفسیر گزاره‌ها (راههای استکشاف حکم) ۶۱-۶۸

بخش دوم - متدولوژی عقلی

- فصل اول - در ناحیه ادله و استدلالات ۷۲-۱۱۳
گفتار اول: نقد در شیوه‌های تعمیم حکم ۷۲
گفتار دوم: نقد با بهره‌گیری از قواعد عقلی و فلسفی ۹۸
گفتار سوم: نقد با بهره‌گیری از قواعد اعتباریات ۱۰۸
گفتار چهارم: نقد به موضع استدلال ۱۱۲
فصل دوم - در ناحیه موضوع شناسی ۱۱۴-۱۳۱
گفتار اول: اخذ قید در موضوع دلیل می‌خواهد ۱۲۲
گفتار دوم: متعلق حکم موجود ذهنی نیست ۱۲۳
گفتار سوم: حالات و عوارض موضوع، در موضوع دخیل نیستند ۱۲۴
گفتار چهارم: حکم شرعی از عنوانی به عنوان دیگر سرایت نمی‌کند ۱۲۷
گفتار پنجم: حکم شرعی به افراد و مصادیق موضوع سرایت نمی‌کند ۱۲۸
گفتار ششم: موضوع علت و موجد حکم نیست ۱۳۰

بخش سوم: متدولوژی تاریخی

- فصل اول - در ناحیه صدور روایت (بررسی سندی) ۱۳۷-۱۴۱
گفتار اول: نقد بر حجیت روایت از طریق تمسک به اعراض مشهور ۱۴۰
گفتار دوم: نقد بر حجیت روایت از طریق نقض شهرت ۱۴۰
فصل دوم - در ناحیه ظهور روایت (بررسی دلالتی) ۱۴۲-۱۴۴
گفتار اول: نقد بر حقیقت تعیینی شدن معنا با رجوع به عصر ائمه ۱۴۲
گفتار دوم: رد تعارض ادله با توجه به عصر صدور ۱۴۳

فهرست تفصیلی عناوین

موضوع: متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام در فقه (قسمت خیارات)

.....	سر آغاز
۱-۲	مقدمه
۳-۱۴	پیشگفتار
۳	تعریف متدولوژی تفکر نقدی امام در فقه
۴	موضوع متدولوژی تفکر نقدی امام در فقه
۵	غرض و غایت متدولوژی تفکر نقدی امام در فقه
۶	سؤالات متدولوژی تفکر نقدی امام در فقه
۸	روش تحقیق
۸	روش تدوین
۱۱	سابقه تحقیق
۱۲	مراحل و موانع تحقیق

بخش اول - متدولوژی تفسیری

۱۵-۲۱	- مباحث مقدماتی
۱۵	- تعریف معرفت شناسی تفسیری (هرمنوتیک)
۱۵	- عوامل مؤثر در فهم فرد متکلم در هرمنوتیک
۱۶	- هرمنوتیک در شیوه استنباطی فقها
۱۷	- شبهه هرمنوتیک در تفسیر متون دینی
۱۷	- هرمنوتیک در اندیشه امام خمینی
۱۷	۱- اختصاصی نبودن سخن الهی
۱۹	۲- نقش شخصیت مفسر در تفسیر
۲۰	۳- نقش شنونده متن در تفسیر

فصل اول - متدولوژی تفسیری در ناحیه پیش فرضهای تفسیری ۲۲-۵۰

۲۲	مقدمه:
۲۳-۴۰	گفتار اول: پیش فرضهای راجع به منابع احکام
۲۳	الف - عقل
۲۴-۲۶	۱- نقد از طریق مدرکات عقل نظری
۲۴	۱-۱- در ماهیت شناسی اعتبارات

۲۵.....	۱-۲- در رد اشکال دوری بودن لزوم عقد و لزوم شرط
۲۶-۲۷.....	۲- نقد از طریق مدرکات عقل عملی
۲۸-۳۶.....	ب - عرف
۲۸-۲۹.....	۱- عرف مورد نظر امام
۲۸.....	۱-۱- عرف دقیق نه عرف مسامح
۲۹.....	۱-۲- عرف قانون گذاری نه عرف معمولی
۲۹.....	۲- دلیل عرف گرایی امام
۳۰-۳۶.....	۳- نقد از طریق عرف و عدم توجه به نقش عرف در تفسیر
۳۰.....	۳-۱- در تشخیص مناسبت حکم و موضوع
۳۱.....	۳-۲- در تشخیص الغاء فارق (خصوصیت)
۳۲.....	۳-۳- در تشخیص انصراف
۳۳.....	۳-۴- در جمع عقلائی و حکومت ادله
۳۴.....	۳-۵- در تعیین سببیت اسباب
۳۴.....	۳-۶- در تشخیص موضوعات احکام به حسب عناوین و مفاهیم
۳۶-۵۰.....	۴- نقد به عرف نگری فقها
۳۸-۴۰.....	ج - بناء عقلاء
۳۹-۴۰.....	۱- نقد از طریق توجه به بناء عقلاء
۳۹.....	۱-۱- این قول، مخالف جعل عقلاست
۳۹.....	۱-۲- بناء عقلاء تعارض ادله را رد می کند
۴۰-۵۰.....	گفتار دوم: پیش فرضهای مربوط به زبان شناسی
۴۱-۵۰.....	الف - مسائل مربوط به معنا شناختی
۴۱-۴۴.....	۱- نقد در ناحیه یافتن معنای حقیقی
۴۱.....	۱-۱- نقد بر حقیقت تعیینی شدن معنا
۴۳.....	۱-۲- نقد بر تعیین معنای حقیقی اسم فاعل
۴۳.....	۱-۲- نقد بر انصراف از معنای مجازی
۴۴.....	۲- نقد در ناحیه مجازات
۴۸.....	۳- در دلالت لفظ بر معانی
۴۸.....	۳-۱- در باب استعمال لفظ واحد در بیش از یک معنا
۴۹.....	۳-۲- در عدم دلالت لفظ در دو معنای سلبی و ایجابی
۵۰.....	ب - در ناحیه کارکرد شناختی
۵۱-۶۸.....	فصل دوم - در ناحیه شیوهها و روشهای تفسیری
۵۱.....	مقدمه:
۵۱-۶۱.....	گفتار اول: در تفسیر عناوین و کلمات

- الف - نقد در ناحیه ماهیت شناسی اصطلاحات مربوطه ۵۲-۵۵
- ۱- در تعریف خیار به ملک فسخ عقد و ملک اقرار و ازاله عقد ۵۲
- ۲- در تعریف خیار به سلطنت بر استرداد ۵۳
- ب - نقد با تمسک به ماهیت و مفاهیم عناوین و اصطلاحات ۵۵-۵۸
- ۱- با تمسک به ماهیت و مفهوم خیار ۵۵
- ۱-۱- در خلط ماهیت خیار لغوی با ماهیت خیار اصطلاحی ۵۶
- ۱-۲- در خلط بین خیار به معنای رد و اجازه و خیار اصطلاحی ۵۷
- ۱-۳- در خلط بین حق و حکم بودن خیار ۵۸
- ۲- با تبیین ماهیت هر یک از اختیارات ۵۸-۵۹
- ۱-۲- در خلط بین خیار غبن و خیار تخلف شرط ۵۸
- ۲-۲- در خلط بین خیار غبن و خیار تخلف وصف ۵۹
- ۳- با تبیین ماهیت عقد بیع ۵۹-۶۰
- ۳-۱- در خلط بین حمل شایع و حمل اولی بیع وکیل ۵۹
- ۳-۲- در خلط بین حقایق ادعائیه و حقیقت تعیینی شدن عبارت (لابیع) ... ۶۰
- ۳-۳- در رد معنای مجازی «بیع» ۶۱
- ۶۱- گفتار دوم: در تفسیر گزاره‌ها (راههای استکشاف حکم) ۶۱
- الف - نقد در عدم توجه به مناسبت حکم و موضوع ۶۲-۶۸
- ب - نقد در الغاء فارق ۶۲
- ج - نقد در عدم توجه به نقش زمان و مکان ۶۴
- د - نقد در عدم توجه به قرائن و سیاق ۶۷
- ه - نقد در عدم هماهنگی تفسیر با سنت و سایر روایات ۶۸

بخش دوم - متدولوژی عقلی

- مباحث مقدماتی ۷۰-۷۱
- ضرورت متدولوژی عقلی در روند اجتهاد ۷۰
- نحوه بررسی متدولوژی عقلی از دیدگاه حضرت امام ۷۰
- تعریف گزاره‌های عقلی ۷۱

فصل اول - در ناحیه ادله و استدلالات ۷۲-۱۱۳

- گفتار اول: نقد در شیوه های تعمیم حکم ۷۲-۹۸
- الف - در قیاس ۷۳-۷۵
- ۱- رد کبرای کلی ۷۴
- ۲- غلط یابی صوری و ساختارهای قیاس ۷۵
- ب - در تمثیل ۷۵-۸۵

- ۱- رد حجیت و اعتبار تمثیل ۷۷
- ۲- تشکیک در تشابه ۷۸
- ۳- پذیرش تشابه و افزودن تشابه جدید ۷۹
- ۴- خلط بین علت حکم و حکمت حکم ۸۰-۸۴
- ۴-۱- حکمت حکم مقید نیست ۸۳
- ۴-۲- حکمت حکم مخصص و معمم نیست ۸۳
- ۵- رد حجیت قیاس اولویت ۸۴
- ۶- انکار اولویت و شدت وجه شبه در فرع ۸۴
- ج - در استقراء ۸۵-۸۸
- ۱- رد صدق حکم کلی بر نمونه‌ها ۸۷
- د - در دعاوی و استدلالات عادی (فاقد صورت منطقی) ۸۸
- ۱- نقد محتوایی به مقدمات ۸۸
- ۲- نقد به صدق مقدمه از راه بیان مورد نقض ۹۰
- ۳- یافتن ناسازگاری بین مقدمات ۹۰
- ۴- ادعاء نقض مفاد مقدمات است ۹۲
- ۵- اثبات نادرستی ادعا یا نتیجه ۹۲
- ۶- لوازم ادعا خلاف ظهور روایات است ۹۳
- ۷- بین مدعا و دلیل خلط شده است ۹۴
- ۸- ادعا، بدون دلیل است ۹۶
- ۹- عدم التزام مدعی به ادعا در جای دیگر ۹۶
- ۱۰- بر فرض پذیرش مقدمات، باز هم ادعا ثابت نمی شود ۹۷
- گفتار دوم: نقد با بهره گیری از قواعد عقلی و فلسفی ۹۸-۱۰۸**
- الف - قواعد فلسفه غام و معقولات ۹۹-۱۰۶
- ۱- قاعده الواحد لا یصدر منه إلا الواحد ۹۹
- ۲- ثبوت شیء لشیء فرع الثبوت المثبت له (قاعده فرعیه) ۱۰۰
- ۳- اجتماع النقیضین محال است ۱۰۱
- ۴- الشیء لا یعدم بذاته ۱۰۲
- ۵- الذاتی لایکون معللاً - ذاتی کل شیء بین الثبوت له ۱۰۲
- ۶- لازم شیء، قهراً به وجود شیء محقق می شود ۱۰۴
- ۷- اعدام، قابل جعل نیستند ۱۰۴
- ۸- اعدام دارای مصلحت و مفسده نیستند ۱۰۵
- ۹ - توجه به اعتبارات ماهیت ۱۰۶
- ب - قواعد فلسفه خاص : فلسفه فعل ۱۰۶

- ۱- اختیار از مبادی صدور فعل است ۱۰۶
- ۲- مبادی فعل، قائم به موجد آن است ۱۰۷
- گفتار سوم: نقد با بهره گیری از قواعد اعتباریات ۱۰۸-۱۱۲**
- الف - در اسباب و مسببات شرعی ۱۰۹-۱۱۰
- ۱- اجتماع چند سبب بر ماسبب واحد محال نیست ۱۰۹
- ۲- مسببات تابع اعتبارند ۱۱۰
- ب - اجتماع مثلین و یا ضدین ممکن است ۱۱۱
- ج - ذات و لوازم ذات هر دو قابل جعل اند ۱۱۱
- د - در اعتباریات، ضعف و شدت و رتبه بندی معنا ندارد ۱۱۱
- گفتار چهارم: نقد به موضع استدلال ۱۱۲-۱۱۳**
- الف - خلط بین احکام عرفی و احکام عقلی ۱۱۲
- ب - خلط بین احکام اعتباری و احکام عقلی ۱۱۲
- فصل دوم - در ناحیه موضوع شناسی ۱۱۴-۱۳۲**
- مباحث مقدماتی ۱۱۴-۱۲۲
- موضوع شناسی در اصطلاح صاحب نظران ۱۱۴
- ۱- شناخت موضوع علم فقه ۱۱۴
- ۲- شناخت موضوع حکم شرعی ۱۱۵
- ۳- مصداق شناسی ۱۱۷
- جایگاه موضوع شناسی در فلسفه فقه ۱۱۸
- موضوع شناسی در تفکر نقدی حضرت امام ۱۲۱
- گفتار اول: اخذ قید در موضوع دلیل می خواهد ۱۲۲**
- گفتار دوم: متعلق حکم موجود ذهنی نیست ۱۲۳**
- گفتار سوم: حالات و عوارض موضوع، در موضوع دخیل نیستند ۱۲۴**
- گفتار چهارم: حکم شرعی از عنوانی به عنوان دیگر سرایت نمی کند ۱۲۷**
- گفتار پنجم: حکم شرعی به افراد و مصادیق موضوع سرایت نمی کند ۱۲۸**
- الف - شرح و نقد امام بر «حدیث مشیریه» ۱۲۸
- ب - دلایل امام در عدم سرایت ۱۲۸
- ۱- عدم امکان اشاره عنوانی به عنوان مغایر ۱۲۹
- ۲- ایجاد محذوریت عقلی در بعضی موارد ۱۲۹
- گفتار ششم: موضوع علت و موجد حکم نیست ۱۳۰**
- نتیجه: ۱۳۱

بخش سوم: متدولوژی تاریخی

۱۳۳-۱۳۶.....	- مباحث مقدماتی
۱۳۳.....	- جایگاه مباحث تاریخی در اجتهاد
۱۳۳.....	۱- بررسی وثاقت متون
۱۳۵.....	۲- تأثیر زمان و مکان در اجتهاد
۱۳۷-۱۴۱.....	فصل اول - در ناحیه صدور روایت (بررسی سندی)
۱۳۷-۱۴۰.....	- مقدمه مباحث مقدماتی
۱۳۷.....	- دیدگاه روایی امام خمینی(ره)
۱۳۸.....	۱- جبران ضعف سند
۱۳۹.....	۲- رد بر حدیث و اعراض مشهور
۱۴۰.....	گفتار اول: نقد بر حجیت روایت از طریق تمسک به اعراض مشهور
۱۴۰.....	گفتار دوم: نقد بر حجیت روایت از طریق نقض شهرت
۱۴۲-۱۴۴.....	فصل دوم - در ناحیه ظهور روایت (بررسی دلالی)
۱۴۲.....	گفتار اول: نقد بر حقیقت تعیینی شدن معنا با رجوع به عصر ائمه
۱۴۳.....	گفتار دوم: رد تعارض ادله با توجه به عصر صدور
۱۴۴.....	نتیجه:
۱۴۵.....	نتیجه پژوهش
۱۴۷.....	خاتمه
۱۴۷-۱۵۰.....	موضوع شناسی
۱۵۱.....	فهرست مصطلحات (فقهی، اصولی، فلسفه فقهی)
۱۵۲.....	فهرست حواشی
۱۵۳.....	فهرست آیات و روایات
۱۵۹-۱۵۴.....	کتاب شناسی

سر آغاز

مقدمه

پیشگفتار

تعریف متدولوژی تفکر نقدی امام

موضوع متدولوژی تفکر نقدی امام

غرض و غایت متدولوژی تفکر نقدی امام

سوالات

روش تدوین

سابقه تحقیق

مراحل و موانع تحقیق

مقدمه

همتم بدرقه راه کن ای طایر قدس که دراز است ره مقصد و من نوسفرم

پیش نیاز نقد، شناخت است و شناخت زمانی حاصل می شود که دریچه ذهن به اندیشه دیگران باز شود و این نحوه نگرش اندیشه بر اندیشه، زمینه ساز شکوفایی دانش و رشد اندیشه هاست. در فرآیند اجتهاد نیز در طول تاریخ، مکتب‌ها و روشهای متفاوت ظهور کرده‌اند و بی شک تمامی فقها یکسان به استنباط شریعت نپرداخته‌اند. از سوی دیگر بسیاری از بزرگان، پس از سالهای متمادی مرارت و سختی در تحصیل علوم حوزوی و آشنایی تفصیلی با افکار متقدمین فقها و متأخرین آنها و اتخاذ مبانی اصولی و فقهی و پیش فرض‌های کلامی و تفسیری، در استنباط خویش، بدان مرحله از دانش می‌رسند که صحت و سقم اندیشه‌های دیگران را تشخیص داده و آنها را در بوته نقد می‌گذارند. سپس با طیب خاطر این دستاورد را به صورت مکتوب یا ملفوظ در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهند. دستاوردی، که کمترین بهای آن عمر، وقت و ذهن پرورده یک انسان است.

براین اساس مسئولیتی بس خطیر متوجه دانش پژوهان این رشته است که با مطالعه این دستاوردها و رهیافته‌ها و عرضه آنها در شکلی نوین، این خدمات را پاس داشته و با بهره‌مندی از تجارب آنان، گامی در جهت پویایی فقه بردارند. تا باز بعد از گذشت سالها، و پس از روشن شدن نواقص و کاستی‌های موجود، دوباره نسل جدید و مشتاق تحصیل در علوم و معارف دینی عمر با ارزش خویش را مصروف یادگیری نواقص و اشتباهات نکنند، بلکه در ضمن مطالعه شیوه‌های نوین تفکر نقدی هم با آراء فقها آشنا شده و هم

با نقاط ضعف و قوت آنها و در نهایت با ذهنی روشن، اندیشه‌ای نو و علمی توسعه یافته وارد عرصه اجتهاد گردد.

به هر تقدیر، این پژوهش در راستای کسب این تجربه، در صدد است به روش شناسی تفکر نقدی فقهی پردازد که علاوه بر معاصر بودن به عقیده بسیاری از هم مسلکان، در استنباط، صاحب اندیشه، فرضیه و تئوریهای جدید و احیاگر اصول صحیح فراموش شده پیشینیان بوده است و از آن مهمتر این علوم را به مرحله اجرا درآورده و در عرصه حکومت وارد نموده است. فقهی که به جرأت می توان او را طلایه دار دوران جدیدی در فقه دانست. فقهی که دغدغه پیرایش اصول از مباحث زائد و بی فائده داشت و در این جهت نهایت تلاش و کوشش خویش را مبذول داشت و با وجود تأکید بر فقه سنتی معتقد بود که اگر فقه سنتی تحت ضوابطی پیش رود، پویا و پاسخگوی تمام نیازهای جامعه خواهد بود.

امید آن که این اثر با توجه به سرمایه اندک نگارنده، بتواند گامی در راستای اهداف مذکور بردارد.

پیشگفتار

- تعریف متدولوژی تفکر نقدی حضرت امام در فقه:

تعریف متدولوژی (روش شناسی):

روش شناسی هر علم، بخشی از مباحث فلسفه آن علم است که روشهای آن علم را تحلیل می‌نماید. روش شناسی فقه نیز به تحلیل و تبیین شیوه‌های اجتهاد و استنباط می‌پردازد.

تعریف تفکر نقدی:

دانشی است مصرف کننده، از سه دانش منطق، معرفت شناسی و روش شناسی^۱. نقد در اینجا نقد به معنای شایع، یعنی انتقاد و برشمردن نقاط ضعف است و نقد به معنای عام، یعنی برشمردن نقاط ضعف و نقاط قوت اندیشه را دربر نمی‌گیرد.

تعریف علم فقه:

از فقه تعریفهای مختلفی شده است از جمله «علم به احکام شرعی عملی» و یا «علم به مجموع احکام شرعی فرعی و یا وظایفی که شارع و یا عقل (در صورت فقدان وظایف قسم اول) جعل نموده است».

در «روش شناسی تفکر نقدی» باید روش و شیوه استدلال آن علم و اندیشه را شناخت تا با همان روش بتوان آن را نقد زد. لذا «در روش شناسی تفکر نقدی حضرت امام در فقه» لازم است محقق به شیوه‌ها و روش‌های اجتهاد آگاهی یابد، تا زمانی که نقد را مورد بررسی قرار می‌دهد، به روشهای نقد که

^۱ - استاد مصطفی ملکیان، جزوه درسی «تفکر نقدی و روش نقد اندیشه‌ها» - ۱۳۷۱